



Landelijke bijeenkomst 2: Ketenaanpak depressiepreventie bij mantelzorgers

*Donderdag 25 november
09.30-13.00*



Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport



Answering
tomorrow's
challenges
today

“The strongest people are not those who show strength in front of us, but those who fight battles we know nothing about”

Programma van vandaag

1. Introductie

09.30-10.05

1. Mantelzorg in Nederland
2. Kennismaking
3. Project
4. Proces tot nu toe
5. Proces pilots
6. De concept ketenaanpak

2. Pilot in Harderwijk/Ermelo

10.05-10.15

3. Gerrie de Haart (ondersteuning werkende mantelzorgers)

10.15-10.30

Pauze

10.30-10.45

4. Uitleg interactieve gedeelte

10.45-10.50

5. Interactieve gedeelte

10.50-11.35

Pauze

11.35-11.50

6. Plenaire discussie

11.50-12.50

7. Afsluiting en voortuitblik

12.50-13.00



1. Introductie



Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport



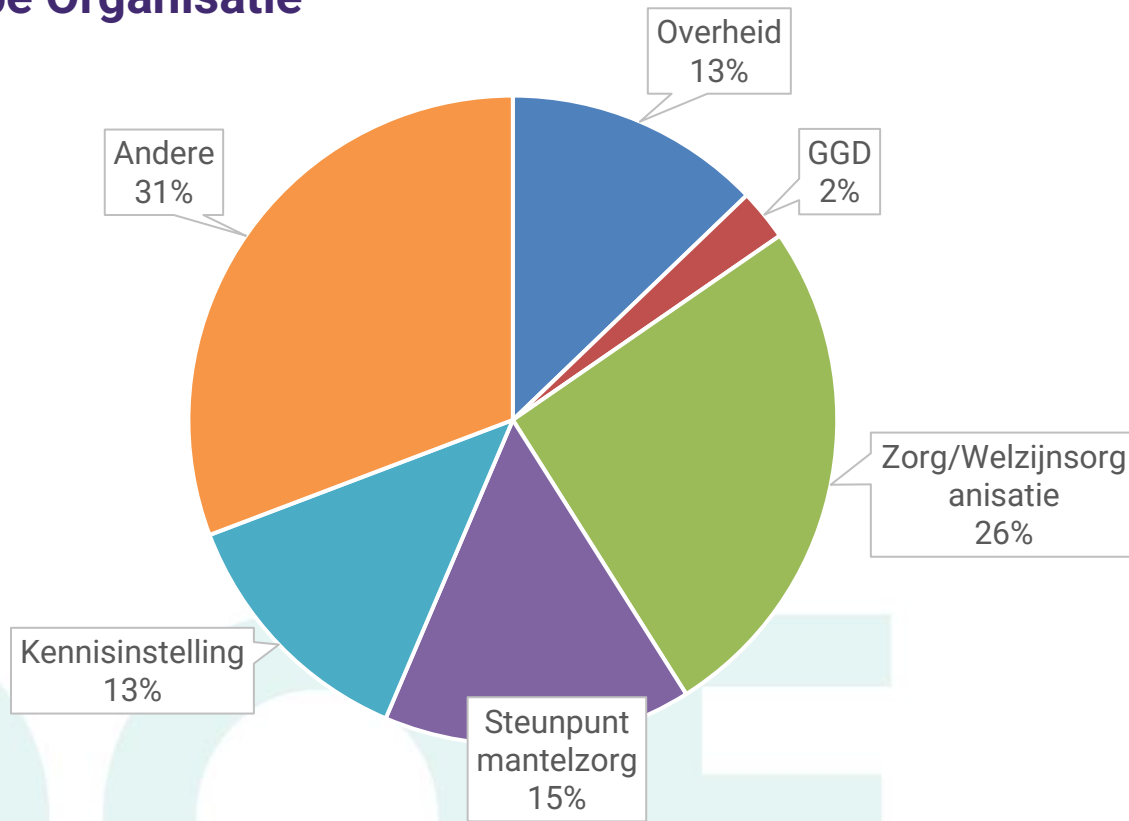
1.1 Mantelzorg in Nederland

- Mantelzorg: alle vrijwillige en onbetaalde (emotionele) hulp, zorg, steun en ondersteuning aan een hulpbehoevende die wordt gegeven door iemand uit diens directe omgeving.
- In 2019 gaf 35% van de mensen mantelzorg, circa 5 miljoen.
- 80% van mantelzorgers vindt het fijn en vanzelfsprekend om voor naaste te zorgen en slechts 25% van de mantelzorgers ziet zichzelf als mantelzorger.
- Circa 460 duizend mantelzorgers voelt zich zwaar belast. Overbelasting kan consequenties hebben voor de gezondheid van de mantelzorger.
- De combinatie van (intensieve) mantelzorg en betaald werk kan gaan wringen; een kwart van de werkende mantelzorgers geven aan moeite te hebben met het combineren van mantelzorg en werk.

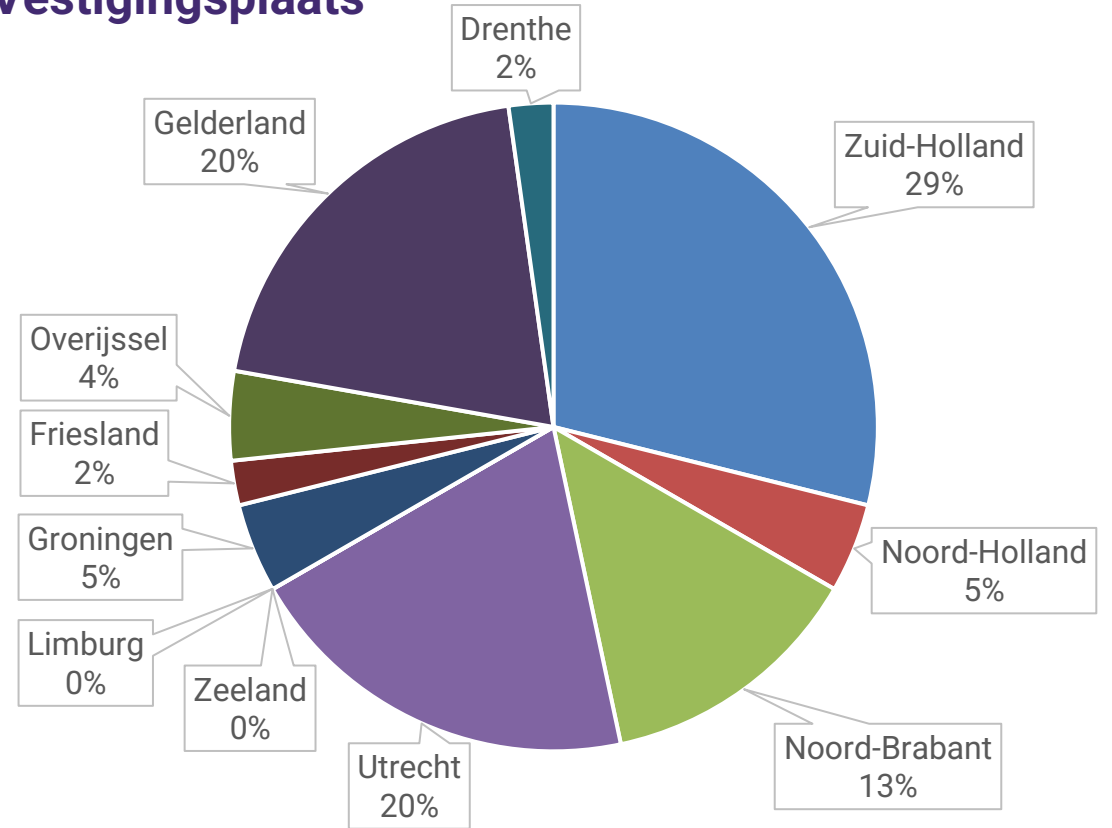


1.2 Kennismaking deelnemers

Type Organisatie



Vestigingsplaats



1.2 Kennismaking deelnemers: Wat willen we elkaar vooraf meegeven?

“Durf te vragen”

“Samenwerken voor mantelzorgondersteuning is samen beginnen en openstaan voor nieuwe initiatieven”

“Investeer in vroeg signalering en preventie om de zorgen van mantelzorgers al vroeg in beeld te hebben”

“Zie de ander, zodat de ander zichzelf kan zien!”

“Heb oog voor een ander”

“Kleur eens buiten de lijntjes”

“Samenwerken en netwerken lijkt een taakverzwaring, maar werkt uiteindelijk ontlastend”

“Mantelzorg is een complexe verstrengeling van liefde, betrokkenheid, verantwoordelijkheidsgevoel en opgebrand raken”

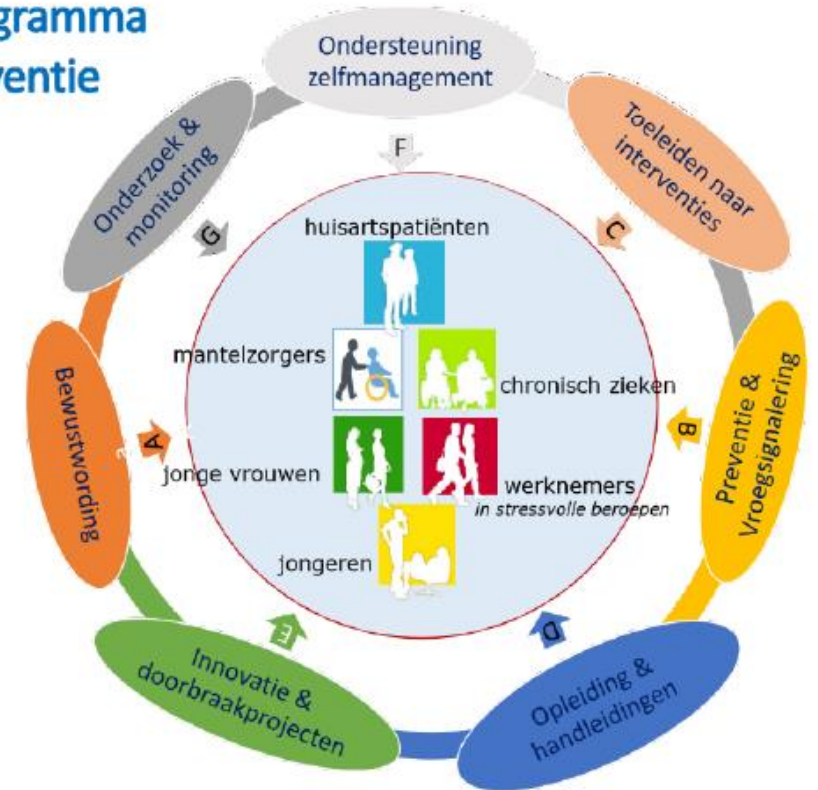
“Zorg voor je zelf zodat je het vol kunt houden om voor een ander te zorgen”

1.2 Project

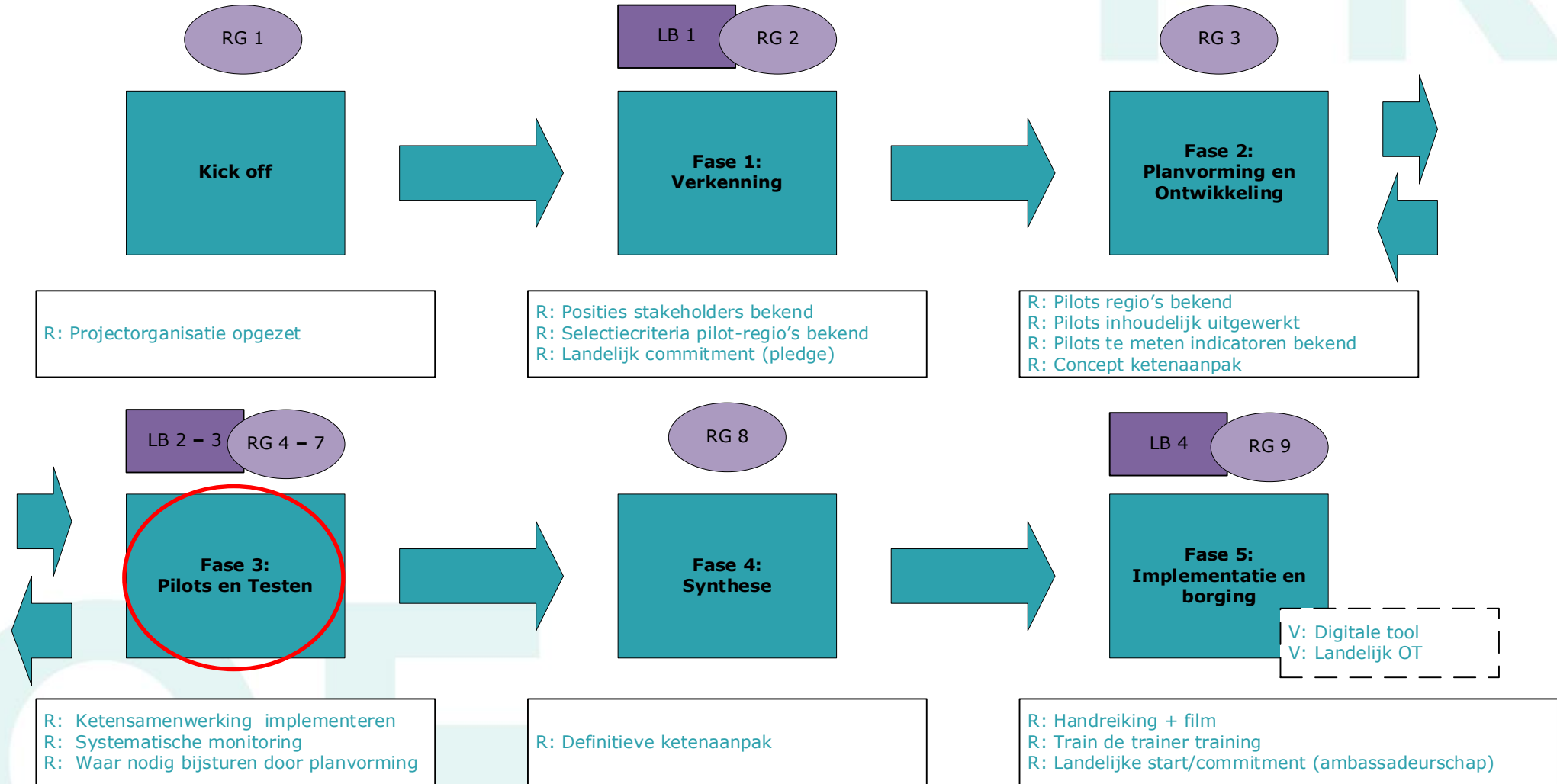
- Onderdeel van **Meerjarenprogramma Depressiepreventie (2017)**
- Opdracht vanuit Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn & Sport
- Looptijd van 2 jaar
- 4 specifieke doelgroepen:
 1. Jonge mantelzorgers
 2. Mantelzorgers van mensen met psychische problematiek (incl. dementie)
 3. Werkende mantelzorgers
 4. Mantelzorgers met een migratieachtergrond
- **Doel:** mantelzorgers nu en in de toekomst zo goed mogelijk te ondersteunen en overbelasting en psychische klachten terug te dringen.

Meerjarenprogramma Depressie Preventie

Doelgroepen &
Programma-
onderdelen



1.3 Proces tot nu toe



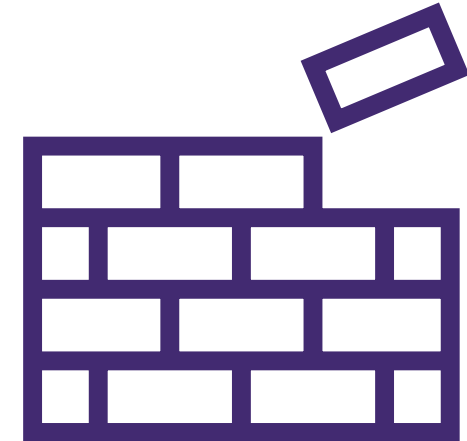
1.4 De pilots

- Op basis van verkennende fase is er een concept ketenaanpak ontwikkeld. Deze wordt momenteel voor **1 jaar** toegepast **binnen drie regio's/gemeenten**:
 - Harderwijk/Ermelo
 - Midden-Drenthe
 - Rotterdam
- Pilots zijn **niet** gericht op het ontwikkelen van nieuwe instrumenten. Er wordt zo goed mogelijk aangesloten op de lokale context en al bestaande infrastructuren, instrumenten en gremia.
- Focus op het meekijken met de huidige gang van zaken en **co-creatie** met de lokale ketenpartijen.
- **Resultaat is tweezijdig**: toetsten of ontwikkelde ketenaanpak helpt om bestaande werkwijze op een **duurzame** manier te optimaliseren, maar ook in hoeverre de ketenaanpak nog kan worden doorontwikkeld op basis van praktijkervaringen.

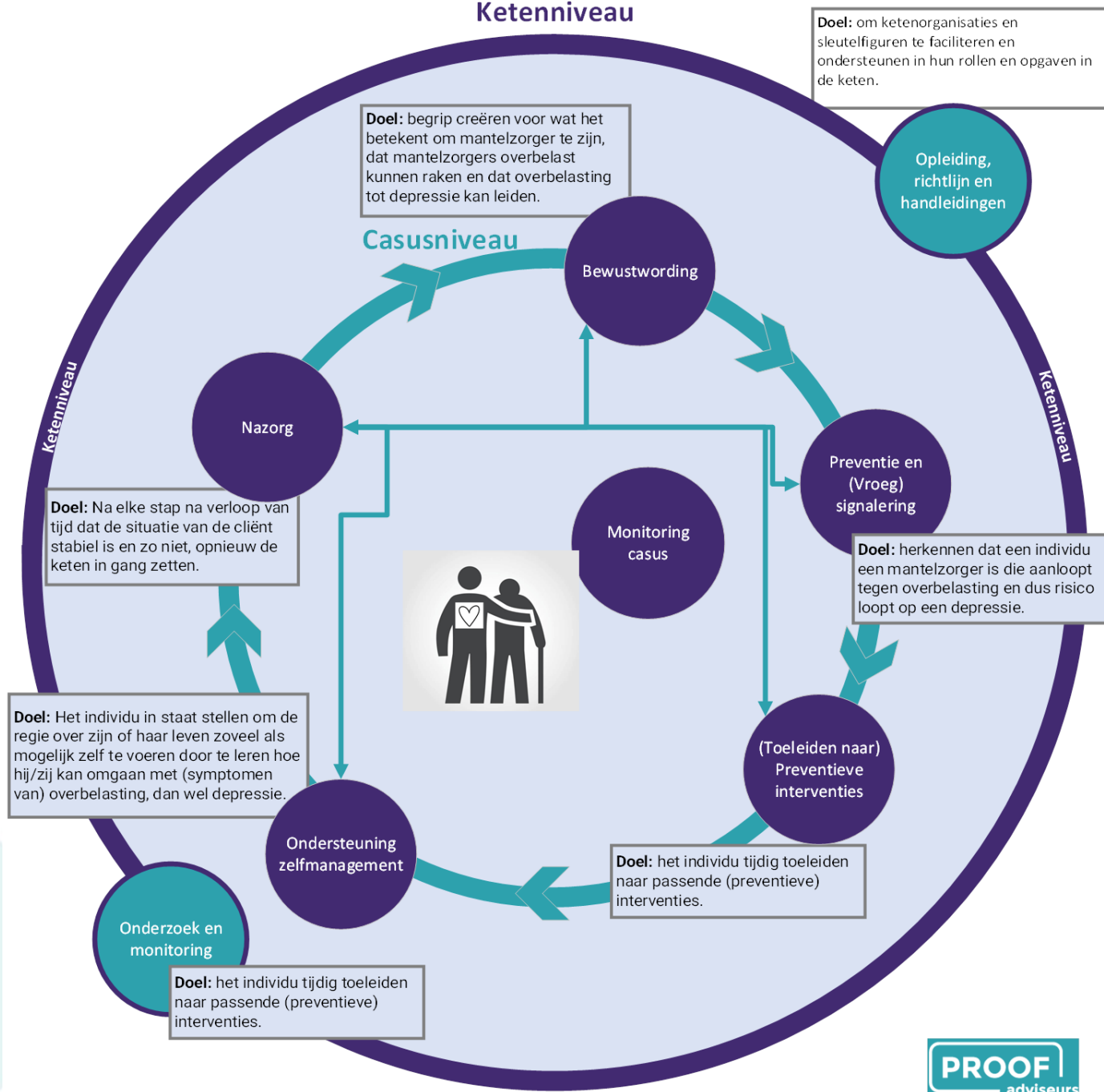
1.5 De concept ketenaanpak

- **Bouwstenen:**

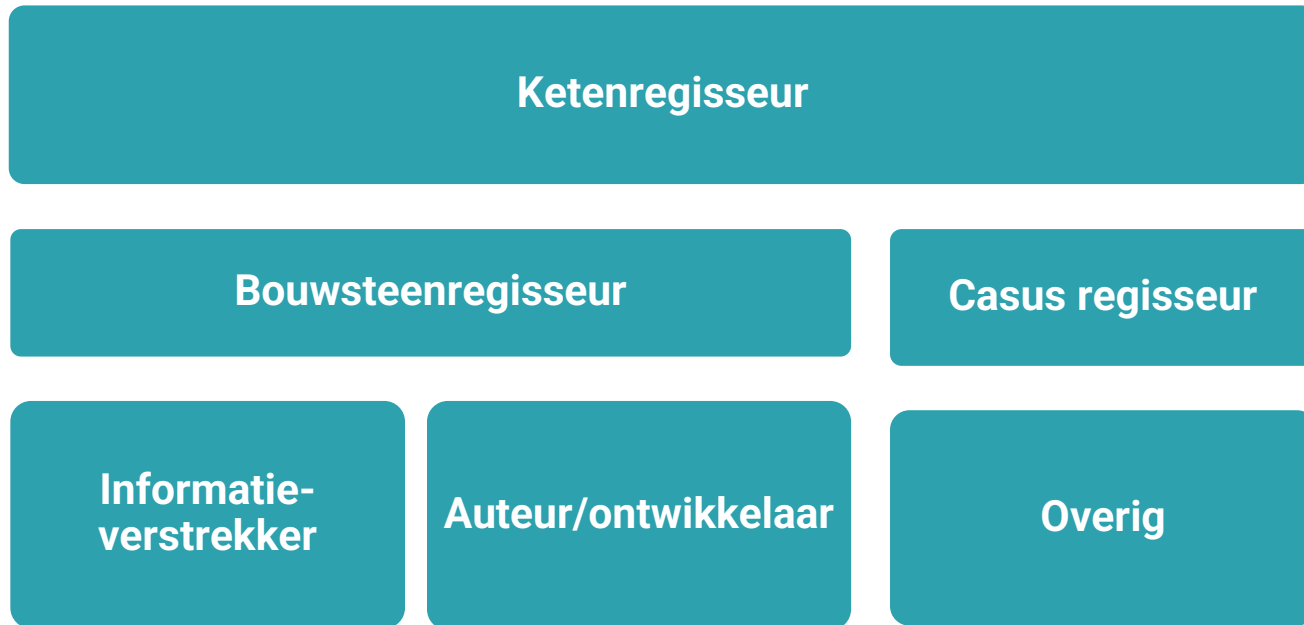
1. Bewustwording
2. Preventie en (vroeg)signalering
3. (Toeleiden naar) preventieve interventies
4. Ondersteuning zelfmanagement
5. Nazorg
6. Monitoring casus
7. Opleiding, richtlijnen en handleidingen
8. Onderzoek en monitoring



Ketenniveau



1.5 De rollen binnen de keten



1.5 Concept ketenaanpak & pilots

- Per stap een **doel**, **generieke instrumenten** en **rollen** gedefinieerd

Bewustwording

Doel: bewustwording creëren bij 1) de mantelzorgers zelf en zijn omgeving en 2) de ketenpartners over wat het betekent om mantelzorgers te zijn, wetende dat mantelzorgers overbelast kunnen raken en dat overbelasting tot depressie(s) kan leiden.

Voor Mantelzorgers en omgeving betekent dit:

a. Bewustwording dat zij mantelzorgers zijn, overbelast kunnen raken en dat overbelasting tot depressie kan leiden.

Voor Ketenpartners betekent dit:

a. Bewustwording wie mantelzorgers zijn, dat mantelzorgers overbelast kunnen raken en dat overbelasting tot depressie kan leiden.

Generieke instrumenten: Fysieke en digitale informatie, Zelfscan, (Interactieve) Cursus, Data-analyses, Buddytrajecten, Nazorg*.

Rollen: Casusregisseur, Regisseur bewustwording, Ketenregisseur, Trainer/Coach, Informatieverstrekker, Auteur/Ontwikkelaar.



2. Pilot in Harderwijk/Ermelo



Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport



2. Pilot in Harderwijk en Ermelo

- Naomi Spruijt
- Beleidsadviseur en trainee bij de gemeente Harderwijk





Pilot Mantelzorg ketenaanpak Harderwijk-Ermelo



Proces

Elkaar begrijpen en (beter) leren kennen

Ketenaanpak

Het creëren van
gemeenschappelijk eigenaarschap



Pilot ervaringen

Samen werken aan de duurzaamheid

Bewustwording

Investeren in bewustwording en draagvlak



3. Gast spreker ondersteuning werkende mantelzorgers

- Gerrie de Haart
- Adviseur mantelzorg en werk bij Mantelzorg met beleid



Ondersteuning van werkende mantelzorgers in Nederland

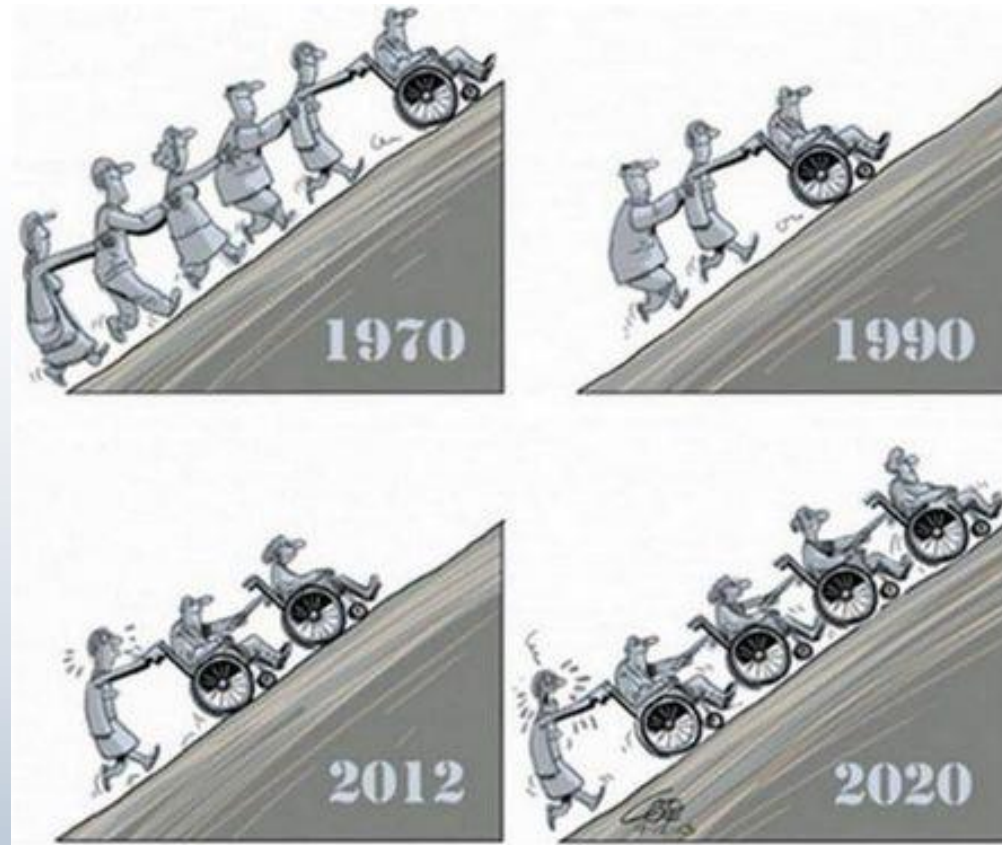
Bevindingen en aanbevelingen

t.b.v. 2^e Landelijke Bijeenkomst Ketenaanpak



**Mantelzorg
met beleid**

Mantelzorg ontwikkelingen in NL



Meer zorg

en steeds

minder
mantelzorgers..

Mantelzorg en werk: invloed van huidige ontwikkelingen

- Het aantal werkende mantelzorgers neemt toe van 1,8 miljoen in 2020 naar 2,1 miljoen in 2040.
- Deze toename komt door de verhoging van de pensioenleeftijd, meer werkende vrouwen, op wie de mantelzorg in de praktijk het meest neerkomt, en de vergrijzing, waardoor de vraag naar mantelzorg met **70 procent** toeneemt naar verwachting.
- Dit moet voor een groot deel door de werkende mantelzorgers worden opgevangen. De druk op deze groep wordt dus steeds groter.
- Of de mogelijkheden van ondersteuning op arbeidsvlak verbeteren, hangt grotendeels af van beleid en inzet van werkgevers en overheid.
- Bepaalde subgroepen mantelzorgers, zoals lager opgeleiden, vrouwen en zzp'ers, staan voor extra grote uitdagingen in het combineren van mantelzorg en werk.

De combinatie mantelzorg en werk: waar staan we nu?

- ❑ 19% van het arbeidsverzuim is mantelzorg gerelateerd
- ❑ Spanningsveld tussen werkgever, werkende mantelzorgers en overheid: wie heeft en neemt hier verantwoordelijkheid?
- ❑ Hardnekkige misverstanden
- ❑ Status quo wettelijke regelingen:
 - Calamiteitenverlof
 - Kortdurende zorgverlof
 - Langdurend zorgverlof
 - Wet Flexibel Werken
 - Eventueel in cao

Werkende mantelzorgers

- Zijn **1 op de 5** werknemers
- **16%** geeft aan werk en mantelzorg **slecht te kunnen combineren**
- Zonder steun van de werkgever zijn dit er **2x zoveel**
- Bij **44%** van hen is de **leidinggevende NIET op de hoogte**
- **26%** praat er niet over met directe collega's
- Ruim de helft (**51%**) weet niet **welke ondersteuningsmogelijkheden** de werkgever biedt
- **11%** is **ontevreden** over de steun en begrip op het werk
- **1 op de 3** werkende mantelzorgers werkt meer dan **36 uur p/w** en zorgt daarbij nog meer dan **8 uur p/w**



Ondersteuning op de werkvloer: waar staan we nu?

- ❑ Meest gebruikte regelingen zijn:
 - Flexibele werktijden (45%)
 - Thuis werken (42%)
 - Part-time werken (34%)

- ❑ Van de wettelijke verlofregelingen maakt minder dan 10% van de mantelzorgers gebruik:
 - Kortdurende zorgverlof (9%)
 - Calamiteitenverlof (6%)
 - Langdurend zorgverlof (3%)



Vraag: **zijn verlofregelingen eigenlijk wel de oplossing voor deze problematiek?**

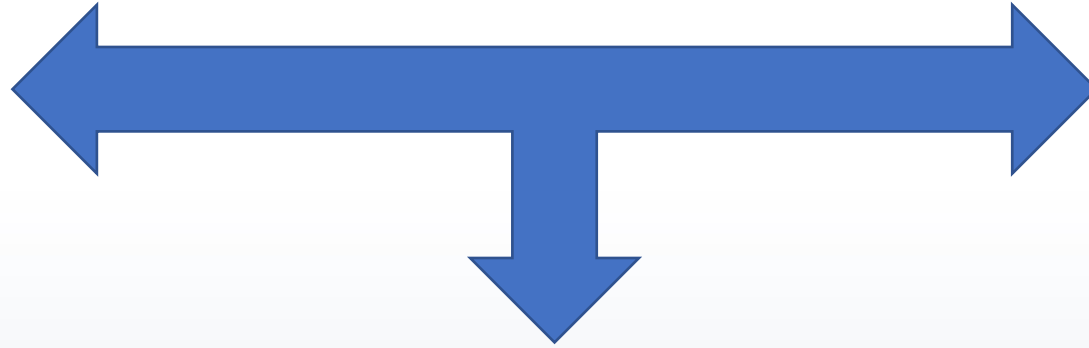


Mantelzorg
met beleid

Het spanningsveld



- Mantelzorgklem
- Gevoelde plicht/loyaliteit
- Schuld en schaamtegevoel
- Lichamelijke klachten
- Familie
- Gebrek aan tijd
- Werk is belangrijk
- Identiteit/rollen
- Organisatie van taken
- Label
- Carrière barrière
- Financiën



TEGENGESTELDE
BELANGEN



OPLOSSING

- Arbeidsverhouding
- Productiviteit
- Impact op collega's/team
- Gebrek aan kennis
- Verzuim
- Kosten door geoorloofde afwezigheid
- Werk dat af moet
- Kosten voor vervanging
- Behoud van kennis en kunde
- Begrip voor de werknemer
- Grilligheid van mantelzorg

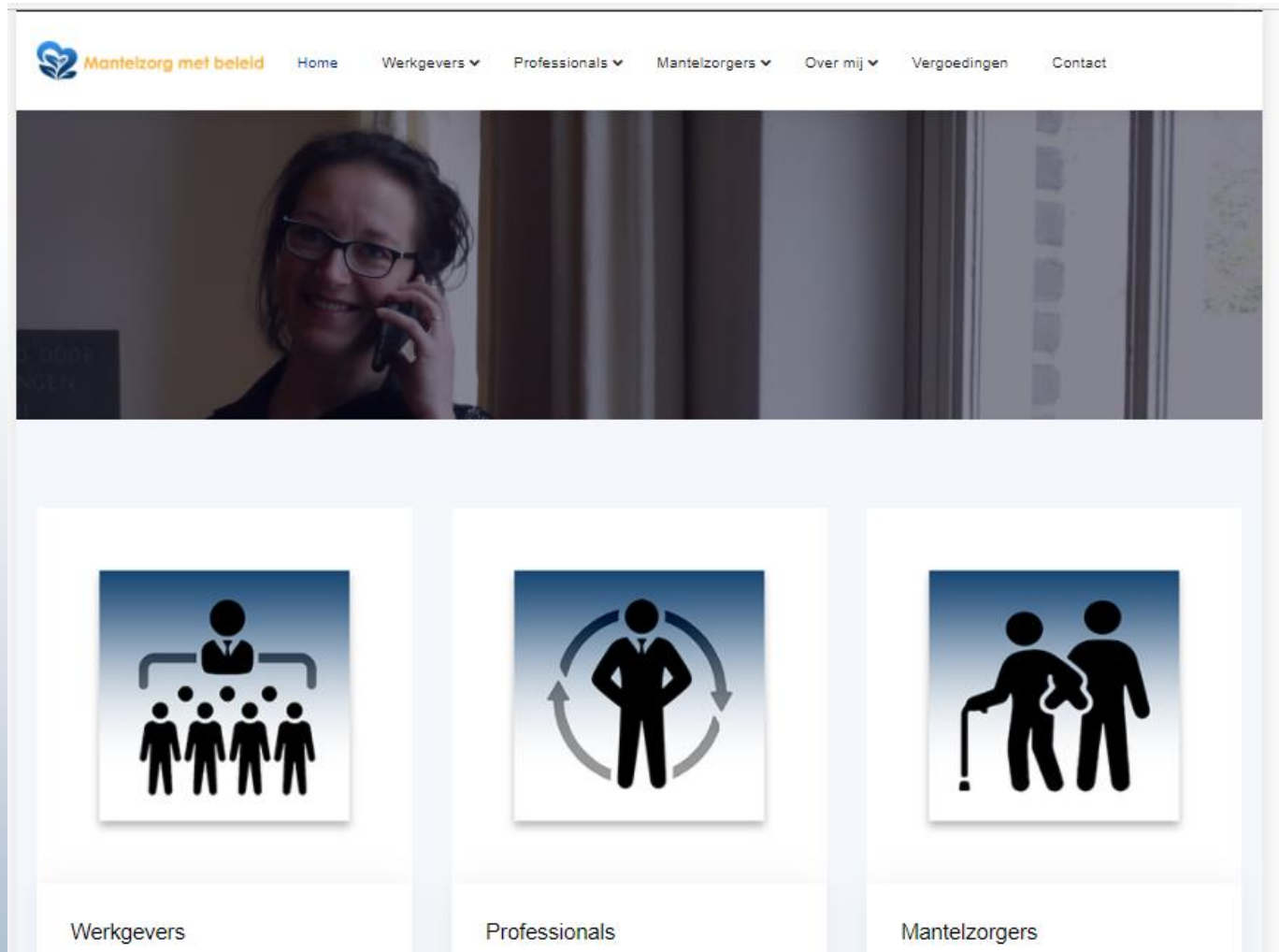
Bevindingen mbt mantelzorg en werk in NL

1. Meer bereidheid tot mantelzorgvriendelijk werken in 'menschgerichte' sectoren
2. Onderwerp opgenomen in groeiend aantal cao's
3. Mantelzorg en werk vaak onder de paraplu van DI / vitaliteit
4. Werkgevers denken nog vaak in kosten ipv baten
5. Geen audit of controle op mantelzorgvriendelijk beleid of -werken
6. Ook hier versnippering van aanbod en weinig samenwerking
7. Regionale steunpunten hebben mantelzorg en werk 'er even bij'

Aanbevelingen

- Per regio (provincie?) één mantelzorg expertisecentrum waar huisarts, zorgprofessional, steunpunt welzijn, bureau mantelzorg en werk, mantelzorgmakelaar bijeenkomen
- CAO afspraken/vermeldingen concreter maken en randvoorwaarden laagdrempeliger
- Compensatie afspraken voor werkgevers vanuit overheid
- Objectieve en onafhankelijke verwijzingen naar kennis, training en begeleiding op gebied van mantelzorg en werk dient het hogere doel: versneld de bewustwording en bespreekbaarheid vergroten
- 3-jaarlijkse audit voor certificaat mantelzorgvriendelijke organisaties
- Samenwerking tussen stichting en landelijke bureaus

Over Mantelzorg met Beleid



Gerrie de Haart

Adviseur Mantelzorg en Werk

Website

www.mantelzorgmetbeleid.nl

Email

info@mantelzorgmetbeleid.nl

Tel 06-40071633



10 minuten pauze



Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport





4. Uitleg interactieve gedeelte



Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport



4. Interactieve gedeelte

- Bij aanmelding aangegeven binnen welke **bouwstenen** de werkzaamheden van uw organisatie zich voornamelijk bevinden:
 - Bewustwording + Preventie en (vroeg)signalering
 - Toeleden naar (preventieve) interventies + monitoring casus
 - Ondersteuning zelfmanagement + nazorg
 - Opleidingen, richtlijnen en handleidingen + Onderzoek en monitoring
- Op basis hiervan een indeling gemaakt voor break-out rooms.
- Binnen de break-out room gaat elk groepje aan de slag met twee casussen.
- Elke break-out room behandelt dezelfde vragen, maar vanuit een **andere invalshoek en eigen expertise.**
- Spreek gezamenlijk af wie uit de groep het woord neemt tijdens de plenaire terugkoppeling.
- Projectteam zit erbij als luisterend oor en participeert niet actief.



4. Interactieve gedeelte: casussen

Mevrouw Nijman (72 jaar)

- Woont samen met haar man. Zowel mevrouw Nijman als haar man zijn gepensioneerd.
- Meneer en mevrouw Nijman hebben 1 dochter die woonachtig is in Canada.
- Mevrouw Nijman is actief lid van de bridgevereniging.
- Ze zorgt al een hele tijd voor haar man met dementie, maar de laatste paar maanden stapelen de zorgtaken zich op.
- Mevrouw Nijman moet de gehele dag alert zijn omdat meneer Nijman plots gevaarlijke dingen doet en regelmatig wegloopt.
- De huidige situatie breekt mevrouw Nijman op en ze heeft er veel moeite mee dat ze haar man wellicht niet meer zelf kan verzorgen.
- Naast hulp in de huishouding en het maandelijks bezoek aan de huisarts ontvangen meneer en mevrouw Nijman geen zorg.

John (17 jaar)

- John zit in zijn eindexamen jaar Havo en woont samen met zijn ouders.
- John heeft een bijbaan bij de plaatselijke supermarkt en is lid van de voetbalclub.
- De vader van John heeft Multipole sclerose (MS) en gaat steeds verder achteruit.
- John merkt dat zijn moeder het de laatste tijd zwaar heeft.
- Om moeder te ontzorgen neemt John, naast zorgtaken, nu ook huishoudelijke taken op zich.
- John heeft geen tijd meer op met vrienden af te spreken of naar de voetbal training te gaan.
- Ook op school gaat het minder; John heeft regelmatig zijn huiswerk niet af en komt vaak te laat.

Vragen voor tijdens de break-out room

- Wie heeft welke rol in de casussen? (bijvoorbeeld: wie signaleert en wat is de vervolgstap?)
- Welke bestaande instrumenten kunnen er in de casussen worden ingezet? (op basis van jullie expertise)
- Zijn er voorbeelden van best practices die in de casussen zouden kunnen worden ingezet?
- Hoe organiseer je verbinding met de gehele keten?
- Welke mogelijke valkuilen/risico's voor de ketensamenwerking zie je in de casussen?

Tips

- Maak aantekeningen voor de plenaire discussie.
- Spreek gezamenlijk af wie uit de groep het woord neemt tijdens de plenaire terugkoppeling.
- Start met een korte voorstelronde.



5. Interactieve gedeelte



Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport





10 minuten pauze



Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport





6. Plenaire discussie



Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport





7. Afsluiting en vooruitblik



Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport



6. Afsluiting en vooruitblik

- Komende periode focus op de pilots en het testen van de concept ketenaanpak.
- 3^{de} landelijke bijeenkomst midden 2022 en 4^{de} landelijke bijeenkomst na afronding landelijke handreiking.
- Vragen en/of opmerkingen? Neem contact op met Marieke Rorijs (projectsecretaris) marieke@proofadviseurs.nl

Dank voor jullie komst en input!